

li.u LINKÖPING
UNIVERSITY

Projektplan för försöksverksamhet med praktikinära forskning – Utbildning, Lärande, Forskning (ULF) – inom Karlstadsnoden

- Karlstads universitet
- Linköpings universitet
- Högskolan i Halmstad
- Högskolan Väst

Inledning och målsättning

Karlstads universitet fick 9 mars 2017 tillsammans med Göteborgs universitet, Umeå universitet och Uppsala universitet i uppdrag av regeringen att planera och genomföra en försöksverksamhet med praktikhäna forskning (U2015/03573/UH, U2017/01129/UH; se bilaga 1). Försöksverksamheten ska pågå 2017–2021.

I regeringsuppdraget bestäms att de fyra ansvariga lärosätena ska knyta till sig andra lärosäten som är intresserade av att delta i försöksverksamheten. Tre lärosäten – Linköpings universitet, Högskolan i Halmstad och Högskolan Väst – har valt att samverka med Karlstads universitet. Tillsammans bildar lärosätena den så kallade Karlstadsnoden. De samverkande lärosätena uppfyller regeringsuppdragets intentioner om att uppnå geografisk spridning och samla lärosäten med skilda utbildningsutbud och erfarenheter av regional samverkan.

Uppdraget har som syfte att utveckla och pröva olika modeller för långsiktig samverkan mellan universitet, högskolor och huvudmän inom skolväsendet gällande praktikhäna forskning. Karlstadsnoden har som övergripande målsättning att genom försöksverksamheten utveckla hållbara infrastrukturer mellan lärosätena och skolhuvudmän regionalt för samarbete om forsknings- och utvecklingsarbete. Denna infrastruktur bör kunna höja både relevansen och kvaliteten på den praktikhäna forskningen, bidra till förskolans och skolans systematiska kvalitetsarbete samt stärka läraryrket som professionsyrke. Målsättningen är också att de forskningsrön och den kompetens som utvecklas även ska komma lärarutbildningen tillgodo. Ytterst ska satsningen ha en positiv inverkan på barns och elevers sociala och kunskapsmässiga utveckling i förskolan och skolan¹. Denna målsättning ska konkretisera i ett antal avtal mellan huvudmän och lärosäten där både kortsiktiga och långsiktiga ambitioner för samverkan skrivs fram.

Praktikhäna forskning avser inom försöksverksamheten sådan utbildningsvetenskaplig forskning som förutsätter huvudmännens strukturer och resurser. Forskningen har som mål att lösa problem, och utnyttja potentialer, inom undervisningen/utbildningen eller att identifiera faktorer som leder till förbättrade elevresultat inom läroplanernas samtliga områden.

Av regeringsuppdraget framgår vidare att ”syftet med praktikhäna forskning är ytterst att utveckla och förbättra undervisningen i skolväsendet för att öka skolans och förskolans måluppfyllelse. Den praktikhäna forskningen ska, precis som all annan forskning, hålla en hög vetenskaplig kvalitet i såväl nationell som internationell jämförelse.” (s. 2)

I det här dokumentet ges en kort bakgrund till uppdraget och de utmaningar som försöksverksamheten ska bidra till att hantera. Här presenteras också några av huvudlinjerna i de diskussioner som föregått regeringsbeslutet och som löpande förs i den nationella samordningsgruppen för försöksverksamheten. Därefter presenteras ett förslag till hur försöksverksamheten ska organiseras inom Karlstadsnoden och hur samverkan med

¹ På några ställen i projektplanen förekommer begreppet ”skola” utan att även ”förskola” nämns specifikt. Notera dock att all planering för samverkan om praktikhäna forskning i detta dokument även omfattar förskola. Likaså omfattar begreppet ”lärarutbildning” även förskollärarutbildning. Vi exkluderar heller inte specialpedagogiska perspektiv i detta sammanhang.

skolhuvudmän organiseras. I den avslutande delen presenteras tanken kring avtalen med huvudmännen, samt förslag kring hur själva urvalet av projekt som ska bedrivas inom försöksverksamheten ska ske.

Avsikten med föreliggande projektplan är att lämna underlag för beslut i lärarutbildningsnämnden om organisation och innehåll i försöksverksamheten inom Karlstadsnoden. Efter beslut ska planen fungera som ett internt arbetsdokument och som information till exempelvis skolhuvudmän om intentionerna med försöksverksamheten.

Planen ska dock betraktas som ett levande dokument och kommer att uppdateras i takt med att verksamheten utvecklas. Information om försöksverksamheten meddelas också på dess lokala hemsida: www.kau.se/ulf, samt på en gemensam nationell hemsida: <http://www.ulfavtal.se/>. Även om projektplanen är ett levande dokument ska det ses som en riktningsgivare för det fortsatta arbetet.

Bakgrund och problemställning

Skolans verksamhet ska enligt gällande skollag (2010) vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Detta krav omfattar även innehållet i lärarprogrammen och syftar ytterst till att garantera kvaliteten i skolans undervisning. Ett centralt område för att stärka skolans och lärarprogrammets vetenskapliga grund är därför att forskning också bedrivs i skolverksamheten och att den involverar dem som arbetar i skolan. En parallell kan dras till den kliniska forskningen inom medicinområdet, som utförs av praktiker med forskarkompetens. Ett annat centralt område handlar därför om att bygga långsiktigt hållbara infrastrukturer där akademi och skola kan samarbeta om forskning och utveckling (jfr Levin m.fl., 2013). Ryve, Hemmi och Kornhall (2016) skriver bland annat att en gemensam nämnare för fungerande modeller för skolutveckling ”är att de har grupper av lärare som tillsammans och systematiskt utvecklar och undersöker sin egen undervisning och att det finns någon form av stödstruktur för detta” (s. 128). Etablerade former för långsiktigt samarbete med forskare kan utgöra en viktig struktur av det slaget.

Forskning *om* skolan har bedrivits länge, men gapet mellan akademien och skolverksamheten är alltför stort. Här efterfrågas även forskning *i* skolan och *med* skolans personal. Det senaste decenniet har flera satsningar gjorts för att stärka kopplingen mellan universitet och skola. Till exempel har ett stort antal forskarskolor initierats i vilka lärare och forskollärare kunnat avlägga licentiat- eller doktorsexamen. Detta har förvisso lett till en ökning av antalet lektorer i skolan, men har i mindre utsträckning infriat förhoppningarna om forskarutbildade lärare som brygger mellan akademi och skola och som noder i en samverkan om praktisknära forskning. En orsak till det är att möjligheterna för de forskarutbildade lärarna att arbeta med forskning och utveckling i sina tjänster hos skolhuvudmännen varit små. Som konsekvens har många forskarutbildade lärare valt att lämna skolan för akademien, vilket i sin tur gjort många skolhuvudmän mindre positiva till fortsatta satsningar på forskarutbildning av verkamma lärare. Enligt en utvärdering gjord av Högskoleverket (2012) var det få skolhuvudmän som hade en plan för att tillvarata de forskarutbildade lärarnas kompetens och bland dem som fortfarande var anställda av sin skolhuvudman efter examen hade merparten återgått till att huvudsakligen undervisa och saknade arbetsuppgifter där de kunnat ta tillvara och utveckla sin forskarkompetens. Denna bild bekräftas även i en senare rapport av riksdagens utbildningsutskott (2016).

En annan viktig satsning för att främja skolnära forskning var inrättandet av den Utbildningsvetenskapliga kommittén (UVK) inom Vetenskapsrådet. UVK:s uppdrag var att finansiera forskning inom det utbildningsvetenskapliga området. Detta ledde till en ökad satsning på utbildningsvetenskaplig forskning, även om en stor andel av den forskning som finansieras av UVK inte nödvändigtvis bedrivs i skolan eller *med* lärare. En annan satsning ägnad att mer specifikt bidra till såväl systematiska kunskapsöversikter som ny forskning av hög relevans för skolväsendet var regeringsuppdraget SKOLFORSK (U2013/6845/S) och en ny myndighet med ansvar för detta område, Skolforskningsinstitutet (Vetenskapsrådet, 2015). Med Skolforskningsinstitutet har begreppet *praktiknära forskning* hamnat i fokus, och myndighetens forskningsfinansiering riktar sig särskilt mot sådan forskning som kan få direkt relevans för utvecklingen av skolans undervisning och måloppfyllelse. Vilka effekter denna satsning får är för tidigt att säga. Däremot bör det poängteras att den forskning som Skolforskningsinstitutet finansierar i huvudsak är projektbaserad och inte primärt ägnad åt att bygga upp långsiktiga infrastrukturer för samverkan mellan akademien och skolans huvudmän.

Därför finns det behov av en annan typ av satsningar på praktiknära forskning, en satsning som inkluderar utvecklandet av starka och långsiktigt hållbara infrastrukturer för samarbete mellan forskarsamhället och lärarprofessionen, motsvarande dem som finns inom hälso- och sjukvårdsområdet. Här har staten tillsammans med vissa landsting träffat avtal (det så kallade ALF-avtalet) om samarbete kring utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. ALF-avtalet innebär bland annat att parterna ställer såväl resurser som strukturer till förfogande för att bättre svara mot både forskningens och utbildningens behov. Inom ramen för ALF-avtalet kan disputerade läkare bedriva forskning inom universitetssjukvården. Det innebär att praktiknära forskningsmiljöer etableras som kontinuerligt stödjer både utveckling av hälso- och sjukvården och läkarutbildning av hög kvalitet. Detta sker bland annat genom att forskningsresultat fortlöpande prövas och utvärderas i praktisk vård med avseende på användbarhet och etablerade metoder sprids till övriga delar av hälso- och sjukvården.

Motsvarande behov finns inom skolområdet där förvisso ett långtgående samarbete mellan universitet och skolhuvudmän redan finns när det gäller genomförande av lärarutbildning och förskollärarytbildning. Däremot saknas infrastrukturer för ett utvecklat samarbete om praktiknära forskning i skolan, motsvarande den kliniska forskningen inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Skolkommissionens slutbetänkande (SOU 2017:35) understryker också behovet av ett stärkt samarbete mellan universitet och skolhuvudmän kring såväl lärar- och förskollärarytbildning som praktiknära forskning i skolan. Skolkommissionen framhåller att en ”undervisnings- och verksamhetsutvecklande forskning är betydelsefull för såväl lärares undervisning som skolans utveckling. Forskning med förankring såväl i den direkta skolmiljön som i den grundläggande forskningen stärker skolans vetenskapliga grund.” (s. 174). Därför menar Skolkommissionen att det behöver skapas ett system ”för stöd till utveckling av praktiknära forskning och forskningsförsörjning som svarar mot direkta kunskapsbehov emanerande ur lärares och skolledares praktiska yrkesutövning.” (s. 175) Direkta hänvisningar görs också till ALF-avtalen på hälso- och sjukvårdsområdet.

Mot denna bakgrund gick Göteborgs universitet, Karlstads universitet och Uppsala universitet in med en ansökan till regeringen om att få starta en försöksverksamhet för att utarbeta en infrastruktur på skolområdet med ALF-avtalet som förebild. I forskningspropositionen 2016 (Prop. 2016/17:50) aviserade regeringen att medel för en försöksverksamhet för stärkt

vetenskaplig grund i skolan fanns avsatta och under våren 2017 fattades beslut om en försöksverksamhet, för vilken de tre ovan nämnda universiteten tillsammans med Umeå universitet fick ansvar.

Regeringen beslutade även att tillsätta en utredning av befintliga modeller för samverkan mellan universitet och skolhuvudmän. *Ökad samverkan kring praktisk forskning för stärkt vetenskaplig grund i skolväsendet* (Dir 2017:27). Utredaren Cecilia Christersson fick i uppdrag att ”föreslå hur universitet och högskolor som bedriver lärar- och förskolläraryrkesutbildningar och huvudmän inom skolväsendet kan skapa långsiktig samverkan kring praktisk forskning för att stärka den vetenskapliga grund som utbildningen enligt skollagen (2010:800) ska vila på.” (s. 1) I båda besluten framgår att försöksverksamheten och utredningen ska knyta an till varandra.

Utredningen lämnade sitt betänkande *Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring* i mars 2018. I utredningen konstateras bland annat att ”praktisk forskning bör ligga till grund för arbetet att utveckla och förbättra utbildningen i skolan och i lärar- och förskolläraryrkesutbildningen så att barns, elevers och lärande stärks. Genom att koppla forskningsfrågor direkt till behov av förbättring och använda en forskningsmetodik som aktivt involverar verksamhetens olika aktörer minimeras implementeringsfasen och förbättringsarbetet blir en del av forskningsmetoden.” Vidare framhålls att samverkan måste ha ett tydligt syfte och ingå i större sammanhang, ske på flera plan och bygga på tillit och en jämbördig relation mellan parterna.²

Nationell samordning av försöksverksamheten kring praktisk forskning

De ansvariga universiteten har enats om en gemensam avsiktsförklaring (se bilaga 2) för att samordna försöksverksamheten. I avsiktsförklaringen deklarerar universiteten att försöksverksamheten är av nationellt intresse och har långsiktiga målsättningar.

En gemensam principiell utgångspunkt i samarbetet mellan de fyra ansvariga universiteten är att försöksverksamheten har som övergripande målsättning att lägga grund för ett nationellt ALF-avtal på skolområdet, ett så kallat ULF-avtal (ULF = Utbildning, Lärande, Forskning). En annan gemensam utgångspunkt för samarbetet är att försöksverksamheten ska ta sin utgångspunkt i skolans och förskolans behov och planeras tillsammans med lärare, förskollärare och skolledare. Det betyder att samarbetet vilar på insikten om ett ömsesidigt beroende mellan verksamheten inom akademien och inom skolväsendet. Utvecklingen av samverkansmodeller innebär således att bygga infrastruktur för forskning- och utvecklingsarbete *tillsammans med* skolans huvudmän.

De fyra ansvariga lärosätena bildar en nationell samordningsgrupp som har ett övergripande ansvar för löpande utveckling och samordning av begrepp och innehåll i försöksverksamheten. Den nationella samordningsgruppen ansvarar även för att resultat från verksamheten dokumenteras och sprids nationellt, bland annat genom mötesplatser där erfarenheter av den praktiska forskningsverksamheten kan delas och diskuteras. På samordningsgruppens initiativ kommer försöksverksamheten utvärderas fortlöpande.

Den nationella samordningsgruppen består av företrädare med ledningsansvar för lärarutbildning vid de ansvariga universiteten samt av operativt ansvariga för att utforma

² I utredningen diskuteras också om begreppet ”praktikutvecklande forskning” ska användas istället för ”praktisk” då praktikutveckling också inkluderar att forskningen bör riktas mot utveckling av verksamheten.

försöksverksamheten. Karlstads universitet representeras av dekanen för lärarutbildningsnämnden och koordinatören för ULF.

Samordningsgruppen träffas ca fyra gånger per termin.

Utformning av försöksverksamheten inom Karlstadsnoden

Styrning av försöksverksamheten

Uppdraget från regeringen om genomförande av försöksverksamheten har getts till Karlstads universitet, som svarar för projektets genomförande mot uppdragsgivaren i samverkan med övriga ansvariga lärosäten. Inom Karlstadsnoden deltar dock alla medverkande lärosäten på jämställd bas. En övergripande princip är att projektet ska planeras och genomföras tillsammans med lärosätenas samarbetspartners bland skolhuvudmännen. I det följande beskrivs ledningsstruktur och styrningsformer för verksamheten.

De samverkande lärosätena förbinder sig att ta aktiv del i försöksverksamheten och arbeta mot de gemensamma överordnade målen och i enlighet med de gemensamma överordnade principerna (se s. 5,6 ovan samt beskrivningar av inriktning på ULF-projektet i bilaga ett och två). Med aktivt deltagande avses dels att lärosätet knyter till sig egna samverkansparter i form av skolhuvudmän, dels att lärosätet självt bidrar med substantiell medfinansiering.

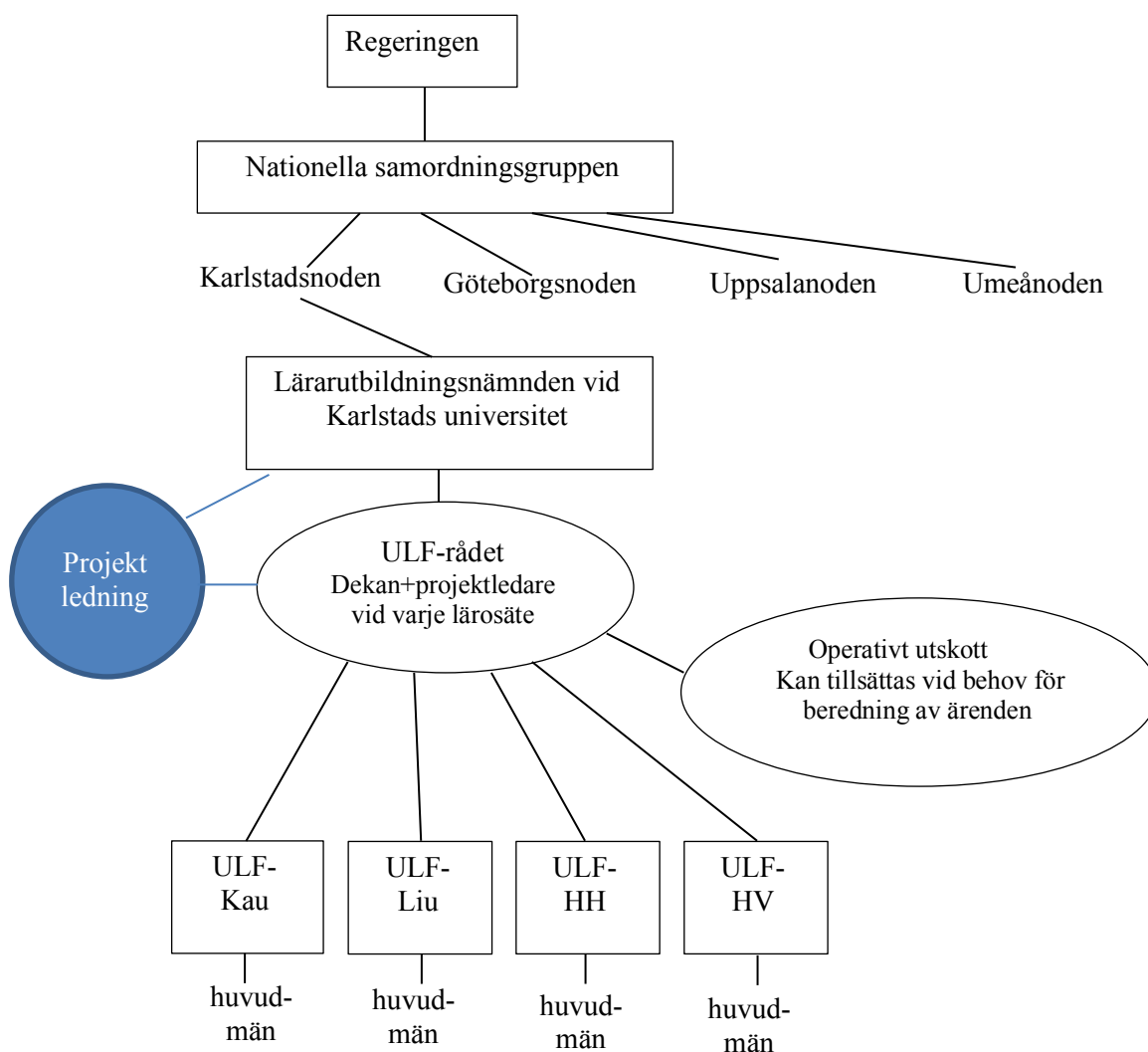
Det övergripande ansvaret för försöksverksamheten med praktisk forskning åvilar på delegation från rektor lärarutbildningsnämnden (LUN) vid Karlstads universitet, som fattar övergripande beslut om verksamhetens inriktning liksom beslut i frågor som rör fleråriga forskningssatsningar, ekonomiska beslut över 250 000 kr samt beslut om fördelning av medel mellan lärosäten på förslag från ULF-rådet.

Besluten som LUN fattar bereds i samtliga fall av ett ULF-råd, som sammansätts av två personer per deltagande lärosäte, dekan eller motsvarande och projektkoordinator, samt en representant för skolhuvudmännen. ULF-rådet är också det centrala samverkansorganet mellan lärosätena och ansvarar även för spridning av information, utlysningar och att utveckla avtal. ULF-rådet sammanträder minst två gånger per termin.

Ett operativt utskott kan vid behov tillsättas som beredningsstöd till ULF-rådet.

Varje medverkande lärosäte ansvarar för sin egen organisation för verksamheten på det egna lärosätet och samverkan med skolhuvudmän inom det egna ansvarsområdet. Utformningen av organisationen kan skilja sig mellan lärosätena, men den ska ledas av dekan (eller motsvarande) som rapporterar till ULF-rådet.

Organisationen framgår av figur 1.

Figur 1. Ledningsstruktur av Karlstadsnoden inom ULF-projektet

Former för medfinansiering

Enligt den modell som planerats gemensamt av Göteborgs universitet, Karlstads universitet, Umeå universitet och Uppsala universitet ska försöksverksamheten medfinansieras av de samverkande parterna. Det betyder att de riktade ULF-medlen fungerar som stimulansmedel och att såväl lärosäten som skolhuvudmän deltar med substantiell medfinansiering. Vad som avses med ”substantiell medfinansiering” har inte specificeras exakt i kronor eller procentsatser, men ska förstås som att parterna bidrar med resurser som på ett väsentligt sätt förstärker verksamhetens potential. I exempelvis pågående ULF-projekt i Uppsala är medfinansieringen omkring 50 procent. Även vi ser att medfinansiering på omkring 50 procent är ett bra riktmärke. För lärosäten innebär det att institutioner eller forskningscentra som deltar i försöksverksamheten också avsätter egna forskningsresurser till aktuella projekt. Huvudmännen kan t ex bidra med samfinansiering genom arbetstid för lärare, förskollärare och skolledare.

Avtalens roll och inriktning på projekten

En central roll i ULF-projektet har avtal och överenskommelser mellan huvudman och lärosäte då avtalen manifesterar olika former av samverkan. Intentionen med avtalen är att dessa på lång sikt också kan ligga till grund för fortsatt samverkan efter det att själva ULF-projektet upphört. Ytterst handlar detta om att få fram robusta samverkansstrukturer.

I den fas som Karlstadnoden nu går in i handlar det om att via dialog mellan huvudmän och lärosäte skapa projekt som båda parterna upplever relevanta. De projekt som ska bedrivas inom ramen för ULF-projektet ska alltså präglas av samverkan och långsiktiga intentioner, vilket stadfästs i avtal och överenskommelser.

Projekt som får finansiering ska bedrivas i linje med de övergripande inriktningar som beskrivs ovan i projektplanen, regeringsuppdraget, överenskommelsen mellan lärosätena (se bilaga ett och två). Men exakt hur projekten organiseras och riggas för att dessa mål nås regleras inte i nodens projektplan.

I exempelvis Karlstad har representanter för universitet haft möte med huvudmännen för att stämna av vilka behov som finns. Det kommer också organiseras en resultat- och behovsdialog där skolchefer, rektorer, lärare och forskare bjuds in för att utbyta erfarenheter.

Kommande projekt ska ha som övergripande målsättning att bidra till forskningsbaserad utveckling av infrastruktur.

Även om projekten ska tas fram i dialog mellan huvudmän och forskare finns redan exempel på projektområden som lyfts fram i tidigare behovsinventeringar, projekt och nationella projektplanen för ULF. Projekten kan med fördel handla om exempelvis:

- Kombinationstjänster
- Forskningscirklar/nätverk
- Finansiering av praktisk forskning där projekten utvecklas och bedrivs i nära samverkan mellan förskola/skola och lärosäte.

Dessa exempel på områden är inte bindande projektförslag. Vid möte med Karlstadnodens lärosäten har också andra områden lyfts fram som relevanta:

- VFU
- Examensarbete
- Övningsskolor.

Oavsett vilken inriktning de olika projekten har är det viktigt att de bidrar till utveckling av infrastruktur där samverkan mellan huvudmän och skola är i fokus.

Det åligger respektive medverkande lärosäte att själva föreslå inriktning på de projekt som det åskas medel för. Respektive medverkande lärosäte väljer själv modell för framtagande av projektförslag som ska behandlas i ULF-rådet och LUN.

För att erhålla medel ska ett antal krav uppfyllas.

Ansöknings- och beslutsprocess

Respektive lärosäte väljer ut de projektansökningar de vill att ULF-rådet ska behandla.

ULF-rådet sammanställer ett förslag på vilka projekt som får medel. I LUN tas slutgiltigt beslut om beviljning av medel.

Projektplanen ska innehålla en preliminär avsiktsförklaring där det bekräftas att huvudman och lärosäte har som avsikt att samverka. Det ska också finnas en kort beskrivning av hur parterna har kommit fram till det gemensamma projektets inriktning. Vidare ska skissen innehålla preliminära beskrivningar av vetenskapliga utgångspunkter, medverkande personal, budget, mål och aktiviteter.

Projektmedel kan sökas för ett år. Men i projektplanen kan det också skrivas fram att projekten har som ambition att bedrivas över flera år. Det innebär att projekt som beviljats medel kan få förlängd projekttid via en ny ansökan.

Ansökningar kommer preliminärt att kunna lämnas in en gång per år. Former för beredning av ärenden kan komma att justeras.

Fördelning av medel

Övergripande principer

- En jämn fördelning mellan medverkande lärosäten ska eftersträvas, men det innebär inte automatisk att medlen delas i fyra lika stora delar. Projektens karaktär och äskade medel kommer att påverka medelsfördelningen. I fördelning av medel kan också projektets regionala spridning beaktas.
- För att få del av medlen krävs medfinansiering från huvudman och respektive lärosäte, samt att de uppställda kraven nedan är uppfyllda.

Krav

Projektet ska bedrivas i överensstämmelse med de övergripande inriktningar som beskrivs ovan i projektplanen, regeringsuppdraget, överenskommelsen mellan lärosätena (se bilaga ett och två):

- Projektet bedrivs i samverkan med regionens förskola/skola och med utgångspunkt i praktikens behov
- Projektet har en vetenskaplig anknytning
- Projektet bidrar till att utveckla samverkansformer/infrastruktur mellan lärosäten och förskola/skola (vilket kan innefatta t ex kombinationstjänster, praktiska forskning där strukturen för samverkan är tydligt framskriven eller nätverk)

Exempel på kriterier för prioriteringar

Respektive lärosäte väljer själva ut på vilka grunder projekt ska beviljas medel, men exempel på kriterier som *kan* användas är

- Projektets koppling till huvudmannens behov

- Projekts bidrag gällande utveckling av samverkansmodell mellan huvudman och lärosäte
- Projektets vetenskapliga förankring
- Projektets genomförbarhet

Tidsplan 2019, preliminär

	LUN	ULF-råd	Övrigt
Projektplan	Avstämning 31/1	Preliminärt fastställande 15/2	
Forsknings AW			7/3
Projektplan	Beslut om fastställande av projektplan 20/3		
Skiss projektansökningar för muntlig dragning	Skiss i punktform skickas till Karlstad 18 mars för muntlig dragning		
Projektansökningar		Skickas senast in den 23/4	
Projektansökningar	Beslut om vilka projekt som ska få medel 22/5		

Bilaga 1, Regeringsbeslut

Bilaga 2, Överenskommelse lärosäten

2017-03-09
U2015/03573/UH
U2017/01129/UH

Utbildningsdepartementet

Enligt sändlista

Uppdrag om försöksverksamhet med praktisk forskning

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Karlstads universitet att planera och genomföra en försöksverksamhet i syfte att utveckla och pröva olika modeller för långsiktig samverkan mellan universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet kring praktisk forskning. Försöksverksamheten ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i lärar- och förskollärarytbildningarna och i skolväsendet.

Försöksverksamheten ska fortlöpande dokumenteras och utvärderas. Dokumentation och resultat av utvärderingar ska spridas. Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 mars 2018 och därefter årligen senast samma datum till och med 2021. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2022.

De fyra ansvariga universiteterna ska tillsammans med övriga medverkande universitet, högskolor och skolhuvudmän på ett kommunikativt och lättillgängligt sätt sprida resultaten av försöksverksamheten och de modeller som används till andra lärosäten, skolhuvudmän och andra som kan ha intresse för eller nytta av resultaten av försöksverksamheten.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2017 att 15 miljoner kronor anslås för en försöksverksamhet som syftar till ökad samverkan och stärkt vetenskaplig grund i lärar- och förskollärarytbildningar och i skolväsendet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16, avsnitt 9.5.2). För 2018 beräknar regeringen 20 miljoner kronor för satsningen och därefter 30 miljoner kronor per år.

Uppdraget med en försöksverksamhet aviseras även i 2016 års forskningsproposition (prop. 2016/17:50, avsnitt 8.3.1).

Utbildningen inom skolväsendet ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 § skollagen [2010:800]). En vetenskaplig grund innebär att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang (Statens skolverk, Promemoria om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, dnr 2012:1700), både när det gäller utbildningens innehåll och lärarens undervisning (prop. 2009/10:165).

Genom praktikinrä forskning kan sådan kunskap genereras som har direkt nytta och användbarhet i verksamheten och som bland annat kan bidra till att stärka utbildningens vetenskapliga grund. Forskningsfrågor formuleras utifrån professionens behov av kunskap om lärande och undervisning i ett visst ämne eller ämnesområde. Syftet med praktikinrä forskning är ytterst att utveckla och förbättra undervisningen i skolväsendet för att öka elevers och förskolans måluppfyllelse. Den praktikinrä forskningen ska, precis som all annan forskning, hålla en hög vetenskaplig kvalitet i såväl nationell som internationell jämförelse.

Ett övergripande mål i 2016 års forskningsproposition är att möta samhällsutmaningar genom ökad samverkan mellan högskolan och det omgivande samhället. Det är angeläget att universitet, som bedriver forskning med relevans för skolväsendets verksamhet, och skolhuvudmän ges ökade möjligheter att tillsammans bedriva forskning. Genom en närmare koppling mellan lärarutbildningen och förskollärarytbildningen och skolans och förskolans verksamhet kan relevanta forskningsfrågor formuleras och forskningsresultaten få större spridning. Att som lärare eller förskollärare få arbeta med forskning i sin anställning kan även bidra till att göra lärar- och förskolläraryrket mer attraktivt.

I en skrivelse till regeringen föreslår Uppsala universitet, Göteborgs universitet och Karlstads universitet en modell för samverkan med skolhuvudmän kring praktikinrä forskning. Umeå universitet har i ett senare skede uttryckt intresse för att delta i försöksverksamheten. Regeringen bedömer därför att dessa lärosäten är lämpliga att ansvara för försöksverksamheten.

Närmare om uppdraget

De fyra ansvariga universiteten ska bjuda in andra universitet och högskolor som är intresserade av och vill delta i försöksverksamheten. Varje universitet eller högskola knyts till ett av de fyra ansvariga universiteten. Det är önskvärt att uppnå en geografisk spridning bland de deltagande universiteten och högskolorna och att universitet och högskolor med skilda utbildningsutbud och erfarenhet av regional samverkan involveras i försöksverksamheten.

Försöksverksamheten ska utformas och genomföras i samverkan mellan ansvariga universitet, deltagande universitet och högskolor och skolhuvudmän. Varje universitet och högskola ska samverka med flera skolhuvudmän. Det ska finnas en variation bland skolhuvudmännen med avseende på t.ex. storlek, geografiskt läge, skolform och årskurser. Försöksverksamheten ska planeras och genomföras på ett sådant sätt att olika typer av modeller för långsiktig samverkan prövas i försöksverksamheten. Skolhuvudmännen deltar frivilligt i försöksverksamheten i enlighet med överenskommelser eller avtal med ett av de fyra ansvariga universiteten.

Forskningen som bedrivs i samverkan mellan universitet, högskolor och skolhuvudmän ska vara verksamhetsrelevant och generera forskningsresultat av hög kvalitet. Lärare och förskollärare ska ges möjlighet att medverka i planering och genomförande av forskningen.

Försöksverksamheten ska planeras och genomföras på ett sådant sätt att olika typer av modeller för långsiktig samverkan prövas. Några exempel på komponenter i modellerna kan vara olika typer av avtal för kombinationsanställningar, former för lärares och förskollärares deltagande, handledning, kurser, arrangemang för datainsamling, verksamhetsförlagd utbildning och examensarbete.

Universiteten ska också ha regelbunden kontakt med utredningen Ökad samverkan kring praktikinära forskning för stärkt vetenskaplig grund i skolväsendet (dir. 2017:27) och kontinuerligt informera utredningen om hur försöksverksamheten utformas och genomförs. Kontakten ska pågå så länge som utredningsuppdraget pågår.

De ansvariga universiteten ska sinsemellan samordna försöksverksamheten, ha regelbunden kontakt, kommunikation och avstämning om hur försöksverksamheten fortlöper. Universiteten ansvarar också för att försöksverk-

samheten dokumenteras och utvärderas samt för att sprida dokumentation och resultat av utvärderingar så att resultaten kan överföras och användas av andra universitet, högskolor och skolhuvudmän som vill samverka kring praktisknära forskning.

För uppdragets genomförande under 2017 avser regeringen tilldela Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Karlstads universitet 3 750 000 kr vardera från anslaget 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor. För åren 2018–2021 kommer en ökning av anslaget att fördelas utifrån antalet universitet och högskolor som varje ansvarigt universitet samverkar med.

På regeringens vägnar

Helene Hellmark Knutsson

Erika Stadler

Sändlista

Uppsala universitet
Göteborgs universitet
Umeå universitet
Karlstads universitet

Kopia till

Finansdepartementet/BA

Avsiktsförklaring

för uppdrag om försöksverksamhet med praktisk forskning

Regeringen har genom beslut den 9 mars 2017 (U2015/03573/UH, U2017/01129/UH) uppdragit åt Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Karlstads universitet att planera och genomföra en försöksverksamhet i syfte att utveckla och pröva olika modeller för samverkan mellan universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet kring praktisk forskning. Försöksverksamheten ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i lärar- och förskolläraryrket och i skolväsendet.

Enligt regeringens beslut ska de ansvariga universiteten samordna försöksverksamheten mellan sig och ansvara för att den dokumenteras och utvärderas och att erfarenheterna och resultaten av utvärderingen sprids i syfte att göra det möjligt för andra universitet, högskolor och skolhuvudmän att använda sig av samverkansmodellerna. Uppdraget avser perioden 2017-2021 och det ska slutredovisas senast den 1 mars 2022.

Som ansvariga universitet värdesätter vi förtroendet som regeringen visar oss genom detta uppdrag. Uppdraget innebär ett åtagande som sträcker sig bortom våra enskilda universitet och de skolhuvudmän och andra universitet och högskolor som kommer att samverka med våra universitet inom försöksverksamheten. Uppdraget är av nationellt intresse och av avgörande betydelse för svensk skolutveckling.

Som ansvariga universitet kommer vi att samordna försöksverksamheten med utgångspunkt i föreliggande avsiktsförklaring. Avsiktsförklaringen avser att ligga till grund för det operativa genomförandet av försöksverksamheten vid våra enskilda lärosäten, och för de dialoger om samverkan vi ska föra med olika aktörer inom uppdragets ram.

Avsiktsförklaringen har förankrats hos och stöds av skolhuvudmännen genom Sveriges kommuner och landsting och Friskolornas riksförbund.

Eva Åkesson
Rektor, Uppsala universitet

Pam Fredman
Rektor, Göteborgs universitet

Hans Adolfsson
Rektor, Umeå universitet

Åsa Bergenheim
Rektor, Karlstads universitet

Övergripande målsättningar och utgångspunkter

Våra målsättningar är långsiktiga. Om tjugo år är praktikhä forskning grunden för de professionellas yrkesutövning inom skolväsendet och för lärar- och förskollärarytbildningen. Om tjugo år bedriver forskare vid lärosäten och lärare och förskollärare i skolväsendet praktikhä forskning i samverkan – i hela landet. Om tjugo år har vi etablerat nya förhållningssätt till samverkan kring praktikhä forskning.

Det förutsätter nationellt likvärdiga och hållbara strukturer som möjliggör ett nära samarbete som vilar på insikten om det ömsesidiga beroendet mellan verksamheten inom akademien och inom skolväsendet. Inom hälso- och sjukvården har *Avtal om lärarytbildning och forskning* (ALF-avtalet) möjliggjort en sådan utveckling. ALF-avtalet är därför en självklar utgångspunkt för uppdraget om försöksverksamhet med praktikhä forskning.

Praktikhä forskning

Praktikhä forskning avser inom försöksverksamheten sådan utbildningsvetenskaplig forskning som förutsätter huvudmännens strukturer och resurser, och har som mål att lösa problem, och utnyttja potentialer, inom undervisningen/utbildningen eller att identifiera faktorer som leder till förbättrade elevresultat inom läroplanernas samtliga områden.

Utbildningsvetenskaplig forskning är till sin karaktär bred och tvärvetenskaplig, och innefattar många discipliner med forskare från olika ämnesområden, i enlighet med den beskrivning som tillhandahålls av Utbildningsvetenskapliga kommittén vid Vetenskapsrådet.¹

Den praktikhä forskningen inom försöksverksamheten ska hålla hög vetenskaplig kvalitet, vara tydligt kopplad till verksamhetsutveckling, och dokumenteras genom publikationer.

Modeller för samverkan

En central utgångspunkt är att flera olika modeller för samverkan mellan universitet och högskolor och skolhuvudmän kring praktikhä forskning ska utvecklas och prövas lokalt inom försöksverksamhetens ram, utifrån tre övergripande kategorier som sinsemellan med fördel kan samordnas:

- särskilda anställningar och uppdrag
- aktiviteter för att bedriva och stärka praktikhä forskning utifrån skolans behov
- skapandet av långsiktiga strukturer för att möjliggöra för lärare, lärarstudenter och forskare att kunna samverka i praktikhä forskning och verksamhetsutveckling

¹ Se: <http://bit.ly/2pZfyZr>

Organisation för genomförande

Samordningsgrupp

För övergripande samordning av försöksverksamheten och för löpande dialog med aktörer på nationell nivå bildas en samordningsgrupp bestående av företrädare för ansvariga universitet. Företrädarna har ledningsansvar för lärarutbildning vid respektive universitet.

Samordningsgruppen rapporterar, genom varje universitets företrädare, till universitetsledningarna vid de ansvariga universiteten.

Lokala avtal eller överenskommelser

Samverkan mellan deltagande lärosäten och berörda skolhuvudmän ska inom försöksverksamhetens regleras genom lokala avtal eller överenskommelser.

I dessa ska bland annat följande förhållanden regleras:

- medverkande parter åtaganden i försöksverksamheten
- sammansättningen av ett gemensamt ledningsorgan för samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän samt dess organisation och arbetsformer
- hur gemensam prioritering och fördelning av medlen inom försöksverksamheten ska göras mot bakgrund av gemensamma målsättningar och visioner

Dokumentation, redovisning och slutrapport

Varje ansvarigt universitet ansvarar för att dokumentera och utvärdera de samverkansmodeller som utvecklas och prövas lokalt och för att sprida erfarenheter från utvärderingarna, samt för årlig delredovisning av uppdraget till regeringen.

Erfarenheterna från de lokala utvärderingarna ska diskuteras inom samordningsgruppen som årligen gör en samlad bedömning av hur försöksverksamheten fortlöper och delger berörda parter detta.

Slutrapporten som ska tillsändas regeringen senast 1 mars 2022 tas fram i samarbete mellan ansvariga universitet vilka solidariskt bidrar med resurser i form av exempelvis arbetstid och utvärderingskompetens.